

Marginale druk na het regeerakkoord

De marginale druk meet welk deel van een stijging van het individuele bruto-inkomen niet resulteert in een hoger nominaal besteedbaar inkomen. De marginale druk voor inkomens beneden het minimumloon – veelal deeltijdbanen – is relatief laag en wordt na het regeerakkoord verder verlaagd. De meeste werknemers ervaren na het regeerakkoord echter een hogere marginale druk en worden daarmee ontmoedigd om meer uren te werken.

MIRIAM GIelen
Wetenschappelijk
medewerker bij het
Centraal Planbureau

**DANIEL
VAN VUUREN**
Programmaleider
bij het Centraal
Planbureau en fellow
bij Netspar

In het regeerakkoord zijn afspraken gemaakt over de arbeidskorting en de algemene heffingskorting. Deze zijn van invloed op de marginale druk van werknemers en daarmee op hun gewerkte uren. Deze marginale druk geeft namelijk aan welk deel van een stijging van het individuele bruto-inkomen *niet* resulteert in een hoger nominaal besteedbaar inkomen, maar wel in hogere af te dragen belastingen en premies, hogere of lagere heffingskortingen of lagere toeslagen. Onder premies vallen ziektekostenpremie, sociale premies en pensioenpremie voor zover deze voor rekening zijn van werknemers. Onder toeslagen vallen de huurtoeslag, zorgtoeslag en kinderopvangtoeslag. Verhoging van de marginale druk betekent dat werk minder lonend wordt. De vraag is hoe het regeerakkoord precies uitwerkt op de marginale druk voor werknemers en op de prikkel om te gaan werken. De marginale druk wordt niet vaak doorgerekend. De laatste exercitie is alweer ruim drie jaar, ofwel twee kabinetten, oud (Gielen *et al.*, 2009). Nieuwe inzichten in de marginale druk voor verschillende inkomens zijn daarom hoognodig.

WIJZE VAN BEREKENING

Met behulp van het microsimulatiemodel Mimosi kan de marginale druk voor werknemers tussen de 15 en 64 jaar worden

berekend (Romijn *et al.*, 2008; Gielen *et al.*, 2009). Binnen dit model wordt met het Inkomenspanel Onderzoek (IPO) van het Centraal Bureau voor de Statistiek berekend met hoeveel het nominaal besteedbaar inkomen stijgt als het brutoloon met drie procent stijgt bij een gegeven aantal gewerkte uren. Een brutoloonstijging van drie procent komt in veel loonschalen overeen met één periodieke loonsverhoging. De marginale druk is het percentage van de loonstijging dat niet in het nominaal besteedbaar inkomen tot uitdrukking komt. Voor de berekeningen is de steekproef beperkt tot werknemers die binnen één jaar alleen looninkomen uit de sectoren markt, zorg of overheid hebben. Werknemers met een uitzonderlijk laag of hoog inkomen zijn niet meegenomen, omdat de steekproef daar niet voldoende representatief is. De gehanteerde ondergrens voor het jaarloon bedraagt zeventig procent van het wettelijk minimumloon (WML) bij alleenstaanden, negentig procent WML bij alleenstaande ouders, honderd procent WML bij alleenverdieners en meestverdienende partners en duizend euro bruto voor minstverdienende partners. We berekenen de marginale druk tot 150.000 euro bruto.

Bij de berekening van de marginale druk worden dezelfde regelingen meegenomen als in de berekening van de statische koopkracht (CPB, 2012a). Daarmee is het grootste deel van het bruto-netto-traject gedekt. Sommige onderdelen kunnen echter niet worden meegenomen. Zo bevatten de IPO-gegevens geen persoonlijke zorgkosten, zodat het inkomensafhankelijke eigen risico niet kan worden meegenomen. De kosten voor studerende kinderen en alimentatie worden ook niet meegenomen. Deze kosten zijn in principe geen collectieve lasten en bovendien bevat het gebruikte microdatabestand er geen informatie over. Dat geldt ook voor de AWBZ. Ombuigingen op de AWBZ kunnen binnen het gebruikte databestand niet worden doorvertaald naar financiële gevolgen voor huishoudens. Tot slot kent de beperking van het Witteveen-kader geen eenduidige doorvertaling naar de marginale druk. Het vaststellen van de pensioenopbouw en -premie is immers uiteindelijk een zaak van sociale partners en niet van het kabi-

net. Daarom is deze maatregel ook niet meegenomen in de berekening. Het inkomensafhankelijke eigen risico in de zorg dat per 2014 van kracht is en de bezuinigingen in de AWBZ leiden voor sommige inkomens tot een hogere marginale druk. De marginale druk na het regeerakkoord zoals wordt beschreven is voor sommigen daarom een onderschatting.

MARGINALE DRUK NAAR INKOMEN

Door het regeerakkoord daalt de marginale druk voor inkomens onder het minimumloon – veelal kleine deeltijdbanen – met acht procentpunt naar 22 procent (figuur 1). Voor deze inkomens wordt meer werken dus meer lonend. Voor inkomens boven het minimumloon stijgt de marginale druk voor de meeste inkomens met ongeveer vier procentpunt en wordt werken minder lonend. Voor inkomens tussen 65.000 en 75.000 euro is de stijging van de marginale druk beperkt. Voor inkomens boven 120.000 euro heeft het regeerakkoord geen invloed op de marginale druk. Voor deze inkomens wordt de marginale druk volledig bepaald door het belastingtarief in de vierde schijf en de pensioenpremies. Na de invoering van het regeerakkoord zien alle werknemers met een inkomen boven het minimumloon van iedere extra verdiende euro minder dan de helft terug in hun portemonnee.

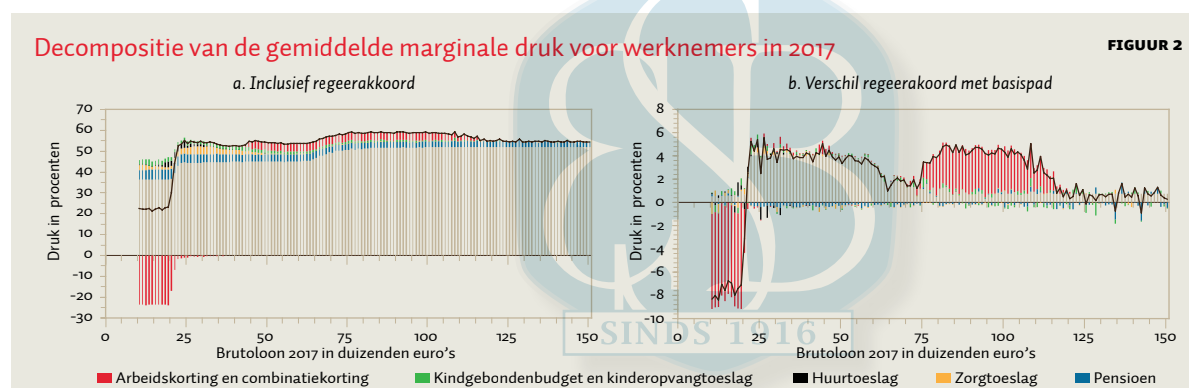
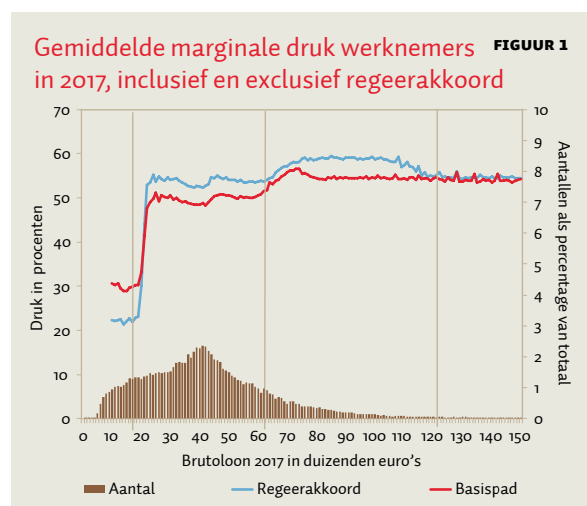
De loon- en inkomstenheffing veroorzaakt voor alle inkomensniveaus de meeste marginale druk (figuur 2a). De tarieven lopen in 2017 van 36,5 procent in de eerste schijf tot 52 procent in de vierde schijf. De belangrijkste verandering in het regeerakkoord met betrekking tot deze heffing is dat de algemene heffingskorting binnen de tweede en derde schijf met

drie procent van het inkomen wordt afgebouwd. Het effect van deze maatregel is equivalent aan dat van een verhoging van de tarieven in de tweede en derde schijf. Het verhoogt de marginale druk voor inkomens tussen de 21.000 en 63.000 euro met drie procentpunt (figuur 2b).

Het regeerakkoord verandert echter weinig aan de marginale druk die wordt veroorzaakt door de toeslagen

Voor inkomens tot 21.000 euro stijgt de arbeidskorting met het inkomen. Daardoor geldt voor deze inkomens een lagere marginale druk. In het regeerakkoord wordt de stijging van de arbeidskorting verder verhoogd en daarmee wordt de marginale druk voor inkomens tot 21.000 euro verder verlaagd. Voor inkomens tussen de 43.000 en 75.000 euro wordt de arbeidskorting afgebouwd als percentage van het inkomen en dat blijft in het regeerakkoord ongewijzigd. Het afbouwpercentage is gelijk aan vier procent en dat is ook precies de bijdrage aan de marginale druk. In het regeerakkoord wordt de arbeidskorting voor inkomens tussen de 75.000 en 110.000 euro verder afgebouwd, wat de marginale druk voor deze inkomens verhoogt (figuur 2b). Ook dit afbouwpercentage is gelijk aan vier procent. Hierdoor verhoogt de arbeidskorting over een langer traject de marginale druk.

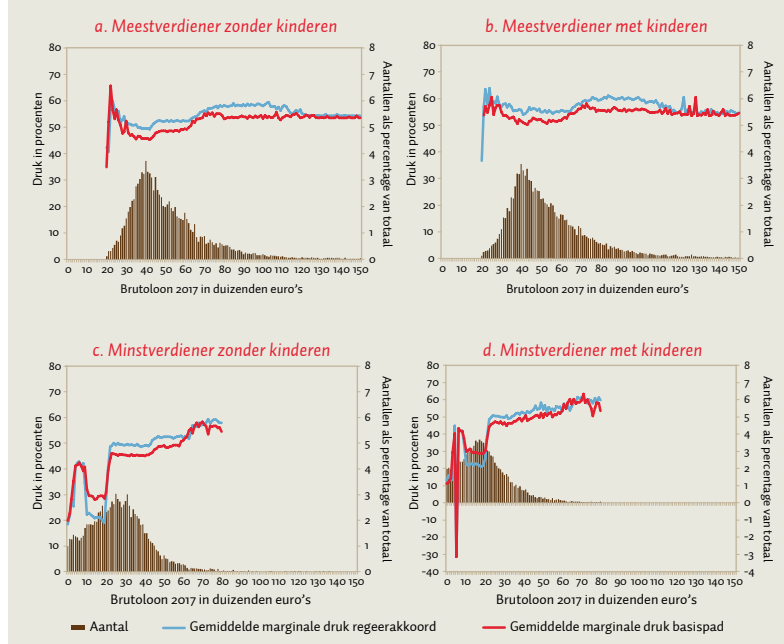
Hoe hoger het inkomen, hoe lager de zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag en kindgebonden budget. Daardoor veroorzaken deze regelingen ook marginale druk (Van Schaaijk *et al.*, 1987). De huurtoeslag is volledig afgebouwd bij een inkomen van 33.000 euro, de zorgtoeslag loopt tot boven de 100.000 euro. In het regeerakkoord wordt de afbouwgrens van het kindgebonden budget verlaagd naar de afbouwgrens van de zorgtoeslag waardoor het kindgebonden budget op een lager inkomensniveau bijdraagt aan de marginale druk. Ten tijde van het kabinet-Balkenende IV is besloten dat de afbouw van de zorgtoeslag de komende jaren stijgt en het kabinet-Rutte I heeft daar nog een extra stijging aan toegevoegd. Hierdoor neemt de bijdrage van de zorgtoeslag aan de marginale druk over de jaren toe tot bijna tien procent in 2017 (figuur 2a). Het regeerakkoord verandert echter weinig aan de marginale druk die wordt veroorzaakt door de toeslagen (figuur 2b).

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.

Gemiddelde marginale druk werknemers in 2017, naar positie binnen huishouden

FIGUUR 3

MARGINALE DRUK NAAR POSITIE BINNEN HUISHOUDEN

Het effect van de marginale druk op het aantal gewerkte uren is afhankelijk van de hoogte van de druk en het aantal werknemers dat die druk ervaart. Daarnaast is het van belang in hoeverre het aanbod van arbeid elastisch dan wel inelastisch is. Uit de empirische literatuur blijkt dat het arbeidsaanbod van vrouwen of minstverdienende partners gevoeliger is voor inkomensprikkels dan dat van mannen of meestverdienende partners (Evers *et al.*, 2008; Mastrogiacomo *et al.*, 2013). Het is daarom zinvol om veranderingen in de marginale druk apart te bezien voor meestverdieners en minstverdieners binnen het huishouden.

Bij minstverdienende partners zijn er veel meer werknemers met een inkomen tussen 10.000 en 20.000 euro (vaak deeltijdbanen) dan bij meestverdienende partners. Dit geldt vooral voor minstverdienende partners met kinderen in de leeftijd van 0 tot 17 jaar (figuur 3). De marginale druk is relatief laag op dit inkomenstraject: rond de dertig procent in het basispad. Voor meestverdienende partners is de gemiddelde marginale druk bijna altijd hoger dan 50 procent. Voor minstverdienende partners met kinderen is de marginale druk zelfs negatief rond 5000 euro, wat te maken heeft met het recht op de inkomensafhankelijke combinatiekorting.

Door het regeerakkoord ervaren bijna alle meestverdieners een hogere marginale druk. Alleen de hoogste inkomens (vanaf 120.000 euro) zien geen verandering. Veel minstverdieners ervaren juist een lagere marginale druk. Dit geldt met name voor minstverdieners met kinderen. Veel minstverdieners hebben een inkomen beneden de 20.000 euro en precies daar zorgt het regeerakkoord voor een lagere marginale druk door de verhoging van de maximale arbeidskorting.

Veranderingen in de belastingdruk beïnvloeden het arbeidsaanbod op twee manieren. Ten eerste kunnen mensen worden aangemoedigd of juist ontmoedigd om betaald werk te verrichten (de extensieve marge). Voor veel niet-werkenden wordt het aantrekkelijker om betaald werk te verrichten vanwege de hogere arbeidskorting. Voor niet-werkenden met een hoge verdien capaciteit wordt werken juist minder aantrekkelijk vanwege de afbouw van zowel de arbeidskorting als de algemene heffingskorting. Per saldo is het arbeidsaanbodeffect positief (CPB, 2012b). In de tweede plaats kunnen bestaande werknemers besluiten het aantal gewerkte uren aan te passen (de intensieve marge). Een lagere marginale druk maakt meer uren werken aantrekkelijker. Op basis van de resultaten in figuur 3 – die op dezelfde wijze zijn berekend als de gegevens in de voorgaande figuren – is te verwachten dat minstverdieners met kinderen gemiddeld genomen worden gestimuleerd om meer uren te werken, terwijl voor andere werknemers het omgekeerde geldt. Hoewel het gunstige uren-effect voor een beperkte groep geldt, lijkt deze vanuit welvaartspectief goed gemikt. Uit de empirische literatuur is immers bekend dat minstverdienende partners een relatief elastisch arbeidsaanbod hebben, waardoor een relatief laag belastingtarief voor deze groep is gerechtvaardigd.

CONCLUSIE

De marginale druk voor inkomens beneden het minimumloon is laag in vergelijking tot inkomens daarboven. Het regeerakkoord versterkt dit verschil. De marginale druk daalt voor inkomens onder het minimumloon en stijgt voor inkomens daarboven. De lagere marginale druk voor de laagste inkomens is het gevolg van een steilere opbouw van de arbeidskorting. De hogere marginale druk voor inkomens boven het minimumloon is het gevolg van zowel de inkomensafhankelijke algemene heffingskorting als de afbouw van de arbeidskorting voor hogere inkomens. Per saldo geldt voor de meeste werknemers een hogere marginale druk, wat hen ontmoedigt om meer uren te werken. Voor veel niet-werkenden wordt het echter aantrekkelijker om betaald werk te verrichten vanwege de hogere arbeidskorting.

LITERATUUR

CPB (2012a) Een nadere toelichting op de koopkrachteffecten van het regeerakkoord. *CPB Notitie*, 8 november.

CPB (2012b) Actualisatie analyse economische effecten financieel kader regeerakkoord. *CPB Notitie*, 12 november.

Evers, M., R. de Mooij en D. van Vuuren (2008) What explains the variation in estimates of labour supply elasticities? *De Economist*, 156(1), 25–43.

Gielen, M., J. Goes, M. Lever en R. van Opstal (2009) Ontwikkeling en verdeling van de marginale druk in 2001–2011. *CPB Document*, 195.

Mastrogiacomo, M., N. Bosch, M. Gielen en E. Jongen (2013) A structural analysis of labour supply elasticities in the Netherlands. *CPB Discussion Paper*, 235.

Romijn, G., J. Goes, P. Dekker, M. Gielen en F. van Es (2008) MIMOSI: microsimulatiemodel voor belastingen, sociale zekerheid, loonkosten en koopkracht. *CPB Document*, 161.

Schaaijk, M. van, H. van de Stadt, P. Hofmeyer en L. Trimp (1987) Marginale druk en economisch gedrag. *ESB*, 72(3635), 1156–1160.